

Р. С. Киев. 11 — 15 ноября 1994 г. В эти дни умер и был погребен упомянутый в начале очерка гидрогеограф О. С. Попов. Данное обстоятельство вынуждает сделать иную концовку.

Прежде всего должен отметить, что в Чернобыль наша экспедиция попала 26.10.1994. Бродя по незнакомым улицам полупустого, полузаросшего города, я в тот же день вспомнил, что это полугодовщина не только Чернобыльской катастрофы, но и смерти моего товарища Н. А. Чмыхова. 40-летний профессор, основатель кафедры археологии Киево-Могилянской академии — он умер от инсульта, полученного на заседании ее Ученого совета... довели!

Николай Александрович был известен как теоретик астральных причин земных катастроф — экологических и исторических; говорил, он предугадал и год своей преждевременной смерти. Вспомнив все это, я тогда же — в первый день пребывания на Чернобыльском сгаре — решил, что такие совпадения не случайны, что должно тут нечто случиться со мной... Случилось — с моим добрым, близким знакомым. Говорят, Олег Сергеевич скончался тоже от инсульта, в возрасте 49 лет. Иные совпадения(?) исчислять не берусь. Полагаю, что эта смерть — предназначалась мне. Видимо, высшие силы берегут меня для завершения моих исследовательских начинаний — и перестанут беречь на неведомом мне пока рубеже.

Среди неупорядоченного архива скоропостижно скончавшегося О. С. Попова осталась поэма-хроника «Амбразура», написанная им вскоре после Чернобыльской катастрофы. Привожу строки, созвучные данному очерку:

Летел автобус меж полей заснеженных,
Нанизывал деревни на дорогу, —
Деревни, где никто не глянет
с нежностью
И ласково не встретит у порога.
Лишь окна брошенных домов
глазницами пустыми,
Как черепа глядят
на снежную пустыню...

Пустыня ноября обледенелым пляжем
Надвинет на тебя дней сумрачных укору,
Холодной мраморной плитой на душу
ляжет
Грядущих бед унылый перебор.
И день пойдет на заунывной ноте —
Безрадостен, как долговая яма;
Лишь новою печалью озарит —
Внезапной, как плохая телеграмма.
И нет иного выхода-спасенья
Как забыть от яростной работы —
Такой, чтоб почернели воскресенья
И не было просвета от заботы.

Я грибок без лесов, я рыбак без реки!
На губах моих горечь полевой тоски.
Уповаю на тайные силы природы —
На текущий песок, на подземные воды, —
Может быть, захоронят зловещую пыль,
Затолкают в подземные щели и норы?
И взойдет на могиле моей чернобыль,
Отвергая земные раздоры...

Чернобыльская зона відчуження НИНІШНІЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН

Пропоную також читачам газети «Вестник Чернобыля» останню статтю Олега ПОПОВА, надруковану в журналі «Український Світ» № 3—4, 1994 р.

Попов Олег Сергійович народився в м. Омську. У 1966 р. закінчив фізфак КДУ і працював там на кафедрі астрофізики. 1977 р. захистив кандидатську дисертацію. В зоні відчуження працює з перших днів аварії на Чернобыльській АЕС. Провідний науковий співробітник ДМП «Радіаційний моніторинг».

26 квітня 1986 року кілька потужних вибухів в активній зоні четвертого енергоблока Чернобыльської атомної електростанції перетворили частину його в хмару уламків. Ядерний джип вирвався з пляшки.

Яким стане наше життя після Чернобыля? Зараз можна відповісти лише на те, яким стає воно в Чернобыльській зоні відчуження. У повітря України та й світу викинуто близько 450 різних видів радіонуклідів. Спочатку це був ізотоп — йод-131: він давав до 90% активності в перші дні після аварії. Але з припиненням викидів короткоіснуючі радіонукліди зникали. Нині радіоактивне забруднення ґрунтів зони — це набір тривалоіснуючих радіонуклідів: цезій-237, стронцій-90, плутоній-238-242 та амеріцій-241.

Край, попівчений Чернобыльською АЕС, здавна іменують Поліссям. Ця тепла благодатна земля, де вистигають абрикоси та родять волоські горіхи, до страшної аварії була санітарно-курортною зоною й чи не найголовнішою гонувальницею Київщини. Чи скоро воскресне цей край?

Чи повернеться ситуація в зоні відчуження ЧАЕС до свого попереднього стану як м'ячтук, чи зміни в ній необоротні і вона насамкінець сягне якогось іншого стану рівноваги з новим набором біоценозів?

Внаслідок Чернобыльської катастрофи в перший рік із забрудненої радіацією зони було евакуйовано 115 тисяч людей. У 1987 році за межами 30-кілометрової зони було відселено ще кілька десятків населених пунктів, і евакуація планується й надалі.

А тим часом, не в змозі обжитися на чужині люди повертаються до рідних домівок, незважаючи на радіацію. Без дозволу повернулося і мешкає зараз у зоні відчуження близько семисот осіб.

Поряд із радіоекологічними, у зоні існують інші проблеми, з-поміж них — кілька першочергових.

1. Проблема сільськогосподарських угідь. Уже вісім років бур'яни запанували на раніш оброблюваних данах, і це впливає на хліборобство сусідніх районів.

2. Проблема лісових масивів. До 1992 р. ліси зони відчуження були практично без догляду. Це викликало багато питань (протипожежна безпека, загроза розмноження лісових кліщів та їхнього поширення в прилеглих до зони лісах тощо).

3. Проблема диких тварин. Вже відомо, що диких кабанів стало стільки, що місцями зник навіть трав'яний покрив. А вовки, — що статеться, коли розплодяться й вони? Окреме питання — рознесення тваринами й птахами радіаційного бруду.

4. Проблема викидів в атмосферу та воду шкідливих речовин. Ця проблема в зоні відчуження, де відсутня промисловість, не така вже й гостра (якщо не брати до уваги радіаційну забрудненість). У Києві вона набагато гостріша. В списку найбільш забруднених міст колиш-

На фото: с. Бички зони відчуження. Колишня церква Миколаївського чоловічого монастиря. За часів радянської влади слугувала за комору.

ЗАДРЕМАВШАЯ

На фото Михайла ЗАГРЕБИ: будинок настоятеля Миколаївського чоловічого монастиря, що зберігся донині.

На фото: будинок по вулиці Миру, яка була головною у с. Бички.

нього Радянського Союзу столиця України займає вже часом і п'яте місце!

5. Проблема санітарного стану водою та повітря. У відповідності із Законом України «Про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення після Чорнобильської катастрофи» Адміністрації зони відчуження доручено відповідати за оперативне та об'єктивне й повне інформування населення про екологічний стан зони відчуження. Тому з 1993 року в Чорнобилі видається «Бюлетень екологічного стану зони відчуження». Нині виходить друком уже третій випуск бюлетеня. В його чотирьох розділах оцінюється стан ґрунтів у зоні, стан повітря, стан водних об'єктів, а також флори й фауни.

В якому ж стані перебувають на дев'ятому році після катастрофи ці екосистеми?

Забруднення ґрунту в зоні відчуження в середньому в сто разів більше, ніж до катастрофи. Особлива увага надається вивченню глибини забруднення в ґрунті. На непорушених ландшафтах до 90% радіонуклідів міститься на глибинах до десяти сантиметрів; на колишніх ланах проникнення більше.

Найбільш рухомою компонентою природного середовища є повітря. З цього боку людям, які живуть і працюють вахтовим методом у зоні відчуження, значної небезпеки немає.

Географічне розташування зони визначило її вирішальний вплив на радіологічний стан основної водної артерії України — Дніпра. Якщо з повітряними потоками за межі зони відчуження виносяться всього десятки кюри радіоактивності щороку, то з водою — дощовою, річковою та підземною — виносяться до десяти разів більше. Дані, що їх опубліковано в бюлетені, свідчать: води Зони — поки що в безпечному стані. Однак ця безпека може бути порушена під час потужних повеней, що спостерігаються раз на 7 — 10 років на річці Прип'ять та інших водотоках Чорнобильської зони відчуження.

Що стосується сільськогосподарської продукції, що її вирощують, то радіоактивне забруднення тепер нижче гранично допустимих концентрацій.

Якщо когось із читачів зацікавить «Бюлетень екологічного стану зони відчуження», з питань його придбання можна звернутися за адресою: 255620, Київська область, м. Чорнобиль, вул. Радянська, 14, Адміністрація зони відчуження.

Олег ПОПОВ.